

Co byla Panevropa a kdo ji vymyslel?

Panevropa bylo první masové hnutí za sjednocení Evropy. Založil ho roku 1923 vídeňský hrabě Richard Coudenhove-Kalergi – napůl Rakušan, napůl Japonec, občan Československa.

Už ta kombinace naznačuje, proč zrovna on. Muž, který se nevešel do žádné národní škatulky, viděl kontinent zvenčí – a viděl ho dřív než ostatní.

Evropa roku 1923

Pět let po největší válce dějin bylo Kalergimu devětadvacet a jeho diagnóza byla nepříjemně střízlivá: Evropa rozdrobená na řevnivé národní státy si zopakuje katastrofu, a až se to stane, přestane být pánem vlastního osudu – světu budou vládnout kontinentální celky, Amerika, Rusko, jednou i Asie. Vydal knihu Pan-Evropa a v ní recept: evropské demokracie se musí spojit. Společný trh, společná měna, společná obrana, evropská ústava.

Zní to povědomě. V roce 1923 to znělo jako fantazie.

Kdo se přidal

Fantazie ale měla pozoruhodný ohlas. Na první kongres Panevropské unie přijelo v roce 1926 do Vídně dva tisíce delegátů ze 24 zemí. Mezi příznivci hnutí byli Albert Einstein, Konrad Adenauer, Winston Churchill i Charles de Gaulle; francouzský ministr zahraničí Aristide Briand přednesl v roce 1929 návrh evropské federace přímo ve Společnosti národů. A myšlenke přál i Masaryk, s nímž se Kalergi znal osobně.

Pak přišla třicátá léta a s nimi odpověď dějin na otázku, kdo měl pravdu. Nacisté Kalergiho knihy házeli do ohně a hnutí rozprášili; jeho autor skončil v exilu. Když po válce Schuman a Adenauer začali stavět dnešní evropské instituce, stavěli na základech, které načrtl právě Kalergi.

Pravda o „Kalergiho plánu“

Na jednu věc je potřeba upozornit předem, protože na ni při hledání jména Kalergi narazíte: po internetu koluje takzvaný Kalergiho plán – tvrzení, že hrabě tajně naplánoval „výměnu“ evropského obyvatelstva. Je to prokazatelný výmysl. Konspirace vytrhává jednu okrajovou úvahu z jiné jeho knihy (Praktischer Idealismus, 1925) a vydává ji za program, který nikde nenapsal; šířit se začala až zhruba před dvaceti lety v prostředí krajní pravice. Skutečný Kalergiho plán je ten z roku 1923 – a je veřejný: mír mezi evropskými demokraciemi. Že se dezinformace lepí právě na něj, není náhoda. Lepí se na každého, kdo tu myšlenku kdy vyslovil nahlas.

Co z Panevropy zbylo

Skoro všechno – jen pod jinými jmény. Společný trh existuje, společná měna existuje, o společné obraně se vážně jedná. Kalergi zemřel v roce 1972, přesně mezi svou dobou a naší: dost pozdě, aby viděl začátek, příliš brzy, aby viděl, jak daleko jeho fantazie dojde. Její poslední kapitola – kontinent jednající jako celek – se píše teď.

Všechny otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Kdo byl Richard Coudenhove-Kalergi?

Vídeňský hrabě s japonskou matkou a československým občanstvím (1894–1972). V roce 1923 vydal knihu Pan-Evropa a založil první masové hnutí za sjednocení kontinentu. Nacisté jeho knihy pálili.

Co Panevropa navrhovala?

Politické a hospodářské spojení evropských demokracií: společný trh, měnu, obranu a ústavu. Motivací byl strach z nové války a z toho, že rozdrobená Evropa přestane hrát světovou roli.

Kdo hnutí podporoval?

Na prvním kongresu ve Vídni roku 1926 se sešlo dva tisíce delegátů z 24 zemí. K příznivcům patřili Einstein, Adenauer, de Gaulle, Churchill i Aristide Briand – a také Tomáš Garrigue Masaryk myšlenku přál.

Co je takzvaný Kalergiho plán?

Smyšlená konspirační teorie, která překrucuje jednu okrajovou pasáž z jiné Kalergiho knihy na tajný plán výměny evropského obyvatelstva. Žádný takový plán neexistuje; jde o prokazatelně vyfabulovaný konstrukt krajní pravice.

Existuje Panevropa dodnes?

Ano, Panevropská unie funguje dál – po válce ji vedl Otto von Habsburg. Její hlavní myšlenky mezitím vstoupily do reality v podobě evropské integrace.

ZDROJE

- Coudenhove-Kalergi: Pan-Evropa (Viedeň 1923)
- Panevropská unie – historie hnutí (kongres 1926)
- HlídacíPes.org: Kalergiho Panevropa předběhla dobu (vyvrácení konspirace)
- Wikipedie: Kalergi Plan – původ a šíření konspirační teorie